

УДК 343.341

Конончук А. О. – здобувач наукової лабораторії з проблем досудового розслідування Національної академії внутрішніх справ, м. Київ

Мета створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участі в них

***Метою** статті є дослідження проблемних питань визнання мети як ознаки суб'єктивної сторони створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участі в них, зокрема пов'язаних із: 1) встановленням її виду на підставі тлумачення норм Кримінального кодексу України, а також вивчення судової практики; 2) її впливом на кваліфікацію випадків створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань у межах ст. 260 Кримінального кодексу України, а також за сукупністю злочинів, передбачених іншими статтями цього Кодексу; 3) обранням оптимальної форми її закріплення в Кримінальному кодексі України. Дослідження ґрунтується на наукових працях Т. А. Бекботової, Ю. С. Бірюкова, А. А. Вознюка, В. А. Конарева, М. Й. Коржанського, В. А. Робака, В. П. Тихого, І. С. Шапкіна та інших учених, аналізі положень Кримінального кодексу України та судових вироків. Для вивчення окресленої проблематики використано методи аналізу, синтезу, порівняння, індукції, дедукції та вивчення документів. За результатами дослідження встановлено, що мета не передбаченого законом воєнізованого або збройного формування, з огляду на буквальне тлумачення ст. 260 Кримінального кодексу України, може бути різною – злочинною (негативною) чи незлочинною (позитивною чи суспільно корисною). Запропоновано уточнити мету не передбаченого законом воєнізованого або збройного формування, додавши в диспозицію ст. 260 Кримінального кодексу України або у визначення цих злочинних об'єднань вказівку на те, що вони не мають на меті вчинення злочинів. Водночас констатовано, що кримінально-правова оцінка позитивної мети не передбаченого законом воєнізованого або збройного формування має передбачати диференційований підхід. Доведено, що створення таких злочинних об'єднань з метою захисту державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності й недоторканності України за певних умов варто визнавати обставиною, що виключає злочинність діяння, – спеціальним видом необхідної оборони.*

Ключові слова: не передбачене законом воєнізоване формування; не передбачене законом збройне формування; злочинне об'єднання; співучасть; сукупність; розмежування злочинів.

Постановка проблеми. Кваліфікація злочину, передбаченого ст. 260 КК України, неможлива без встановлення ознак його об'єктивної та суб'єктивної сторін. Чи не найбільше труднощів пов'язано з метою створення не передбачених законом

* Мета – це уявлення про результат, якого прагне досягти особа, що вчиняє злочин. Відповідає на питання: для чого вчинено злочин, чого особа прагнула досягти [1, с. 96].

воєнізованих або збройних формувань та участі в них. Це пов'язано з її невизначеністю в законі про кримінальну відповідальність, можливістю різнопланового тлумачення та застосування в слідчій і судовій практиці. Від різновиду мети залежить кваліфікація злочину виключно за ст. 260 КК України чи додатково за сукупністю зі злочинами, передбаченими іншими статтями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі питання кримінальної відповідальності за створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань розглянуто в працях М. А. Акімова, Ю. В. Бауліна, Т. А. Бекботової, Ю. С. Бірюкова, А. А. Вознюка, В. А. Конарева, М. Й. Коржанського, В. О. Навроцького, В. А. Робака, В. П. Тихого, М. І. Хавронюка, П. В. Хряпінського, Р. Л. Чорного, І. С. Шапкіна та ін. Попри вагомий внесок учених у дослідження суб'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ст. 260 КК України, не всі проблеми цього елементу складу злочину розв'язано, зокрема це стосується мети створення не передбаченого законом воєнізованого або збройного формування.

Метою статті є дослідження проблемних питань мети як ознаки суб'єктивної сторони створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участі в них.

Виклад основного матеріалу. Оскільки в диспозиції ст. 260 КК України, за винятком ч. 4 та 5 цієї статті, немає вказівки на мету, очевидно, що вона не є обов'язковою ознакою для цього злочину. Однак постає питання, чи може у створенні не передбаченого законом воєнізованого або збройного формування бути мета; якщо так, то яка саме.

На думку В. П. Тихого, мета створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань може бути різною. Ці формування створюють здебільшого для виконання завдань, властивих силовим структурам (забезпечення безпеки об'єктів або осіб – захист, оборона, охорона, примушення тощо) [2, с. 492]. З виконанням політичних завдань пов'язує таку мету М. Й. Коржанський [3, с. 426–427]. Деякі науковці досить детально висвітлюють мету цих злочинних об'єднань. Так, В. А. Робак стверджує, що детермінантами створення таких об'єднань є необхідність досягнення незаконними способами інтересів будь-яких груп населення (наприклад, надання земельних ділянок, будь-яких пільг тощо) або досягнення незаконними способами інтересів певних політичних сил (збільшення кількості місць членів будь-якої політичної сили в органах влади або місцевого самоврядування, прийняття органами влади або органами місцевого самоврядування будь-

якого рішення на користь певної політичної сили тощо). Не передбачені законом воєнізовані або збройні формування можуть бути створені для силового впливу на органи влади або місцевого самоврядування; опору працівникам правоохоронних органів; забезпечення охорони (будь-кого або будь-чого) і вчинення будь-яких інших дій [4, с. 130].

Окремі вчені пропонують класифікувати мету створення цих злочинних об'єднань. Найбільше значення має її оцінювання з позиції позитивного та негативного спрямування. Факт учинення злочину є негативним, однак мету такого злочину з позицій моралі не завжди слід розглядати як негативну. Тому умовно її можна розділити на позитивну та негативну (або злочинну й незлочинну). Саме так тлумачить мету не передбаченого законом воєнізованого або збройного формування більшість учених.

Із цього приводу А. А. Вознюк доходить висновку, що в умовах загрози суверенітету, незалежності, територіальній цілісності України активно створюються та функціонують воєнізовані та збройні формування. Одні з них спеціалізуються на різноманітних протиправних діях, спрямованих на насильницьку чи іншу протиправну зміну або повалення конституційного ладу, захоплення державної влади, зміну меж території або державного кордону України, порушення громадської безпеки, залякування населення, провокування воєнного конфлікту, міжнародного ускладнення тощо. Натомість метою існування інших об'єднань є захист інтересів Української держави, її суверенітету, територіальної цілісності, незалежності, прав і свобод громадян від цих злочинів. Отже, діяльність одних формувань спрямована на вчинення злочинів, а інших – на запобігання їм [5, с. 41–48; 6, с. 629–630].

Позитивну або негативну (злочинну або незлочинну) мету незаконного воєнізованого або збройного формування виокремлюють й інші вчені [7; 8, с. 33].

Справді, мета не передбаченого законом воєнізованого або збройного формування може бути як позитивною, так і негативною (або злочинною чи суспільно корисною). Таке твердження логічно впливає не лише з аналізу позицій дослідників, а й з буквального тлумачення диспозиції ст. 260 КК України, у якій вона не конкретизована. Хоча можна висловити припущення про те, що її слід тлумачити обмежено – виключно як злочинну.

Тому й не дивно, що наявна і протилежна позиція з цього приводу. На думку Б. Ш. Бейбулатова, відсутність у диспозиції ст. 208 КК РФ вказівок на характер засвідчує, що особи, винні у створенні й участі в незаконних збройних формуваннях,

переслідують переважно злочинну мету [9, с. 33–34]. Такою вона здебільшого є в судовій практиці. Суди визнають не передбаченими законом воєнізованими або збройними формуваннями злочинні об'єднання, що мають на меті вчинення злочинів, зокрема: здійснення методами військових операцій силової підтримки незаконно створених структур «ДНР», придушення організованого опору населення на окупованій території, депортацію населення Донецької області, встановлення режиму військового стану, протистояння правоохоронним органам України, знищення їх живої сили й матеріальних засобів, а також учинення інших тяжких й особливо тяжких кримінальних правопорушень [10; 11]; заволодіння окремими територіями та їх утримання, силову підтримку окремих владних структур, депортацію населення з регіону знаходження цього збройного формування, знищення живої сили супротивника та його матеріальних коштів з використанням вогнепальної зброї, вибухових речовин тощо [12].

Невизначеність мети не передбаченого законом воєнізованого або збройного формування створює проблеми для правозастосувачів. Із цього приводу В. А. Конарев вважає незрозумілою запропоновану законодавцем можливість притягнення до кримінальної відповідальності за створення незаконного формування або участь у ньому незалежно від цілей, які можуть бути із соціальних позицій прямо протилежними: або з метою захисту населення від бандитських нападів, або з метою участі у збройних конфліктах, здійснення злочинної діяльності [13, с. 80].

Таким чином, одні вчені визначають мету створення не передбаченого законом воєнізованого або збройного формування виключно як злочинну, а інші – як злочинну, так і незлочинну.

Однак слід з'ясувати, наскільки раціональними є такі позиції науковців і в якій формі доцільно закріпити мету створення цього злочинного об'єднання в законі.

Для розв'язання цієї проблеми можна оформлювати гіпотезу згідно з якою мету створення не передбаченого законом воєнізованого або збройного формування слід визначити: 1) як злочинну; 2) як незлочинну; 3) як злочинну, так і незлочинну.

Визначення мети не передбаченого законом воєнізованого або збройного формування як злочинної – єдиної чи альтернативної незлочинній – спричиняє певні складнощі. За таких обставин виникає конкуренція злочину, передбаченого ст. 260 КК України, зі злочинами, передбаченими ст. 255, 257, 258³ КК України. Наприклад, якщо не передбачене законом

воєнізоване або збройне формування, маючи ознаки організованої групи чи злочинної організації, учиняє збройні напади, то постає питання, як кваліфікувати дії його учасників. По-перше, їхні дії можна кваліфікувати за ч. 4 чи 5 ст. 260 КК України. По-друге, це об'єднання схоже з бандою, і тому дії таких суб'єктів можна кваліфікувати за ст. 257 КК України. Це спонукає до необхідності розгляду питання про доцільність наявності в ст. 260 КК України такого діяння, як участь у складі цих формувань у нападі на підприємства, установи, організації чи на громадян. У разі виникнення такої мети після створення злочинного об'єднання доцільно констатувати трансформацію* не передбаченого законом воєнізованого або збройного формування в банду. По-третє, якщо його учасники під час учинення нападів застосовують зброю, учиняють вибухи з метою порушення громадської безпеки, залякування населення, провокації воєнного конфлікту або з метою впливу на прийняття рішень чи вчинення або невчинення дій органами державної влади, привернення уваги громадськості до певних політичних поглядів, то чим тоді вони відрізняються від учасників терористичних об'єднань, дії яких необхідно кваліфікувати за ст. 258 і 258³ КК України. Наявність мети вчинення терористичних актів може свідчити про трансформацію не передбаченого законом воєнізованого або збройного формування в терористичне об'єднання.

Ускладненим є відмежування досліджуваного злочину від розбою в разі участі членів не передбаченого законом воєнізованого або збройного формування в нападі на громадян. У зв'язку із цим одразу постає питання, чи можна злочин, передбачений ст. 260 КК України, додатково кваліфікувати за ст. 187 КК України. Під час вивчення Єдиного державного реєстру судових рішень ми таких вироків не знайшли [16, с. 148–149; 17, с. 122–125].

Тому й не дивно, що участь у схожих, якщо не тотожних, злочинних об'єднаннях суди кваліфікують по-різному. Наприклад, участь ОСОБА_2 в не передбаченому законом збройному формуванні «ДНР», яка полягала в несенні служби на блокпосту, виконанні незаконних наказів, пов'язаних зі здійсненням пропускового контролю, регулюванням дорожнього руху, перевіркою осіб, документів і багажу, кваліфіковано за ч. 2 ст. 260 КК України як участь у не передбаченому законом

* У цьому разі йдеться про трансформацію одного злочинного об'єднання в інше, тобто трансформацію форми співучасті [14, с. 69–70; 15, с. 49–50].

збройному формуванні [10]. В іншому випадку дії ОСОБА_2, який вступив до непередбаченого законом збройного формування – підрозділу «Меч» терористичної організації «ДНР», згодом переведений до бригади народної міліції «Беркут» цієї організації і здійснював постачання продуктів харчування, виконував функції озброєного вартового, кваліфіковано як участь у терористичній організації «ДНР», тобто за ч. 1 ст. 258³ КК України [18]. В іншому випадку ОСОБА_3 вступив до так званого Семенівського батальйону не передбачених законом збройних формувань терористичної організації «ДНР», де ніс службу, чергуючи з вогнепальною зброєю на так званих блокпостах. Після проходження військової підготовки він виконував функції командира танка, здійснюючи в складі екіпажу зазначеного танка бойове чергування на території різних населених пунктів. ОСОБА_3 визнано винним у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 258³ КК України, а його дії кваліфіковано як участь у діяльності терористичної організації [19]. На підставі вироків доходимо висновку, що в усіх випадках особи брали участь у не передбаченому законом збройному формуванні, однак лише в першому випадку злочин кваліфіковано за ст. 260 КК України. В одних випадках суди кваліфікують дії винних як участь у не передбачених законом воєнізованих або збройних формуваннях, а в інших – як участь у терористичних організаціях [16, с. 148–149].

Зазначене засвідчує складність відмежування злочину, передбаченого ст. 260 КК України, від злочину, передбаченого ст. 258³ КК України, що спричиняє різну кваліфікацію тотожних або однорідних суспільно небезпечних діянь, а отже, і застосування різних заходів кримінально-правового впливу до їх суб'єктів у схожих ситуаціях.

На цьому наполягають й окремі вчені, зазначаючи, що відсутність у диспозиції статті, яка передбачає кримінальну відповідальність за створення незаконного воєнізованого або збройного формування та участь у ньому, вказівки на характер мети є прогалиною в законі, яка істотно ускладнює відмежування цього злочину від суміжних складів [8, с. 33; 20, с. 15–16]. Створюючи незаконне збройне формування, винні особи переважно переслідують злочинні цілі, оскільки інакше неможливо буде відмежувати аналізований злочин від збройного заколоту, насильницького захоплення влади або насильницького утримання влади, бандитизму й організації злочинного співтовариства (злочинної організації) тощо [20, с. 15–16].

Таким чином, визначення мети не передбаченого законом воєнізованого або збройного формування як злочинної спрочиняє конкуренцію злочину, передбаченого ст. 260 КК України, зі злочинами, передбаченими ст. 255, 257, 258³ КК України. Це негативно позначається на забезпеченні кримінально-правової охорони громадської безпеки й інших пов'язаних із нею суспільних відносин від посягань злочинних об'єднань.

У зв'язку із цим логічною видається гіпотеза про те, що мету не передбаченого законом воєнізованого або збройного формування слід тлумачити обмежено, тобто лише як суспільно корисну чи в позитивному аспекті. Особи можуть створювати збройні формування для захисту від злочинних посягань. Однак слід з'ясувати, чи не виникає необґрунтованого притягнення до кримінальної відповідальності.

Організацію незаконного воєнізованого формування, стверджує Б. Ш. Бейбулатов, нерідко в первинному варіанті здійснюють з незлочинною метою. В ув'язненні певної групи осіб зазначена мета може бути суспільно корисною. Формування можуть створювати з метою захисту населення від можливих бойових або інших провокаційних виявів екстремістськи налаштованих груп [9, с. 52]. Однак навіть якщо не передбачене законом воєнізоване або збройне формування і створюють із суспільно корисною метою, то брак необхідного контролю з боку держави дає змогу йому досить легко трансформуватися в об'єднання зі злочинною метою. Причому в такий спосіб можна створювати цілі «кишенькові воєнізовані громадські формування», які легко можуть перетворитися на «приватні збройні сили».

Позитивна або суспільно корисна мета незаконних воєнізованих або збройних формувань може мати різні вияви: охорона громадського порядку, охорона фізичних чи юридичних осіб, відбиття збройних нападів чи збройної агресії тощо.

Однак тлумачення мети не передбаченого законом воєнізованого або збройного формування виключно в позитивному аспекті неможливе через наявну конструкцію складу злочину, передбаченого ст. 260 КК України, у якій мету цього злочинного об'єднання чітко не визначено, а тому вона потребує уточнення. На цьому акцентували увагу іноземні дослідники.

На думку Т. А. Бекботової, аналіз складів ст. 208 «Організація незаконного збройного формування або участь у ньому» КК РФ дає підстави для висновку про доцільність уточнення суб'єктивної сторони організації незаконного збройного формування та участі в ньому шляхом вказівки на відсутність мети вчинення іншого злочину. Відповідно до

результатів аналізу практики, якщо такі формування створюють з метою охорони громадського порядку, то їхня суспільна небезпека в основному пов'язана з незаконністю створення. Це не спричинить декриміналізації будь-яких нині протиправних діянь, а лише забезпечить чіткість у питанні їх кваліфікації [7].

Ми не поділяємо протилежну позицію із цього приводу. Зокрема, І. С. Шапкіна зазначає, що виокремлення будь-яких цілей як обов'язкових ознак суб'єктивної сторони є недоцільним, оскільки це призведе до необґрунтованого звуження дії кримінального закону чи подеколи неможливості застосування зазначеної норми. Наприклад, неможливо буде застосувати цю норму в разі створення таких угруповань або їх залучення для вчинення рейдерства, що стає поширеним останніми роками на території нашої держави [21, с. 148–149]. Високою є ймовірність конкуренції ст. 260 і ст. 257 КК України. У разі залучення таких формувань до вчинення злочинів, що полягають у нападах, вони трансформуються в банди. Необґрунтованою видається і позиція В. А. Абдухамітова, який вважає, що, створюючи незаконне збройне формування, винні особи переслідують здебільшого злочинні цілі, оскільки інакше неможливо буде відмежувати аналізований злочин від збройного заколоту, насильницького захоплення влади або насильницького її утримання, бандитизму й організації злочинного співтовариства (злочинної організації) тощо [20, с. 15–16]. Якщо вони переслідують злочинні цілі спочатку, то постає проблема вибору кримінально-правової норми, яку слід застосовувати в разі такої конкуренції. Тому мета має бути спочатку позитивною, інакше вчинене не доцільно кваліфікувати як створення не передбаченого законом воєнізованого або збройного формування.

У теорії кримінального права висловлено пропозицію створення не передбаченого законом воєнізованого або збройного формування з позитивною метою визнавати обставиною, що виключає кримінальну відповідальність. Зокрема, Ф. А. Узбеков пропонує в примітці до статті, що передбачає кримінальну відповідальність за організацію незаконного збройного формування чи участь у ньому, передбачити положення про те, що не визнають незаконним збройне формування (об'єднання, загін, дружину або іншу групу), не передбачене законом, але створене з метою відбиття акту зовнішньої агресії [22]. Дії, учинені з метою відбиття нападу, слід трактувати як спеціальний вид необхідної оборони.

На думку Б. Ш. Бейбулатова, ідею закріплення в кримінальному законі прав громадян не тільки на індивідуальну,

а й на колективну необхідну оборону справді висловлювали декілька років тому, і вона не суперечить чинному кримінальному законодавству (ст. 37 КК РФ). Однак необхідно керуватися аксіомою, згідно з якою питання забезпечення оборони та безпеки, зокрема в регіонах, де загострено соціальне й міжетнічне напруження, шляхом створення там недержавних збройних формувань (воєнізованих організацій, загонів самооборони, ополчення, дружин тощо) можуть бути позитивно вирішеними тільки в межах Конституції РФ і лише на рівні федерального законодавства [9, с. 33–35]. Питання забезпечення оборони та безпеки завжди слід вирішувати в межах чинного законодавства.

Згідно з позицією А. А. Вознюка, це може бути спеціальний вид необхідної оборони, передбачений окремою частиною ст. 260 КК України. Водночас зазначена норма може бути сформульована так, щоб не визнавати протиправними діяння учасників не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань, визначені ст. 260 КК України та спрямовані на захист державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності й недоторканності України від суспільно небезпечного посягання шляхом заподіяння тому, хто посягає, шкоди, необхідної та достатньої за певних обставин для негайного відвернення чи припинення посягання [23, с. 45–48].

Безумовно, такий підхід видається досить слушним. Цю норму запропоновано поширити лише на незаконні воєнізовані або збройні формування, що мають на меті захист державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності й недоторканності України.

Однак у такій нормі закладено небезпеку зловживання нею з метою уникнення кримінальної відповідальності учасниками не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань. Для того щоб була наявна обставина, яка виключає кримінальну відповідальність, такі формування мають створюватися для негайного відвернення чи припинення посягання. Крім цього, вони зобов'язані припинити свою діяльність на вимогу правоохоронних органів чи Збройних сил України або ж належати до складу останніх.

Тому лише окремі види позитивної мети й за безумовного дотримання встановлених законодавством вимог можна визнавати обставиною, що виключає злочинність діяння, наприклад, спеціальним видом необхідної оборони.

Висновки. Підсумовуючи результати проведеного дослідження, доходимо висновку, що мета не передбаченого законом воєнізованого або збройного формування, з огляду на буквальне тлумачення ст. 260 КК України, може бути різною – злочинною (негативною) чи незлочинною (позитивною або суспільно корисною). Однак визначення мети не передбаченого законом воєнізованого або збройного формування як злочинної спрочиняє конкуренцію злочину, передбаченого ст. 260 КК України, зі злочинами, передбаченими ст. 255, 257, 258³ КК України, ускладнює їх розмежування. Це негативно позначається на забезпеченні кримінально-правової охорони громадської безпеки й інших пов'язаних із нею суспільних відносин від посягань злочинних об'єднань.

У зв'язку із цим необхідно уточнити мету не передбаченого законом воєнізованого або збройного формування, додавши в диспозицію ст. 260 КК України або у визначення цих злочинних об'єднань вказівку на те, що вони не мають на меті вчинення злочинів.

Водночас кримінально-правова оцінка позитивної мети не передбаченого законом воєнізованого або збройного формування має бути диференційованою. Зокрема, створення таких злочинних об'єднань з метою захисту державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності й недоторканності України за певних умов варто визнавати обставиною, що виключає злочинність діяння, – спеціальним видом необхідної оборони.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вознюк А. А. Кримінальне право України. Загальна частина [Електронний ресурс] : конспект лекцій / А. А. Вознюк. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2016. – 236 с. – Режим доступу: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/bitstream/123456789/1685/1/Osnovna%20chastyna.pdf>. – Назва з екрана.
2. Кримінальний кодекс України : наук.-практ. комент. : у 2 т. / за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. – 5-те вид., доповн. – Харків : Право, 2013. – Т. 2 : Особлива частина. – 1040 с.
3. Коржанський М. Й. Науковий коментар Кримінального кодексу України / М. Й. Коржанський. – Київ : Атіка : Академія : Ельга-Н, 2001. – 656 с.
4. Робак В. А. Кримінальна відповідальність за створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / В. А. Робак. – Київ, 2008. – 259 с.
5. Вознюк А. А. Актуальні проблеми кримінально-правового впливу на учасників не передбачених законами України воєнізованих або збройних формувань [Електронний ресурс] / А. А. Вознюк // Юридичний часопис

Національної академії внутрішніх справ. – 2015. – № 2. – С. 40–49. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aymvs_2015_2_6. – Назва з екрана.

6. Вознюк А. А. Кримінальна відповідальність за створення злочинних об'єднань та участь у них : монографія / А. А. Вознюк. – Київ : Маслаков, 2018. – 928 с.

7. Бекботова Т. А. Уголовно-правовая и криминологическая характеристика организации незаконного вооруженного формирования или участия в нем : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Т. А. Бекботова. – М., 2011. – 186 с.

8. Бирюков Ю. С. Особенности расследования преступлений об организации незаконного вооруженного формирования или участия в нем (по материалам республик Северного Кавказа) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Ю. С. Бирюков. – М., 2002. – 201 с.

9. Бейбулатов Б. Ш. Уголовно-правовые и криминологические аспекты организации и участия в незаконных вооруженных формированиях : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Б. Ш. Бейбулатов. – Ставрополь, 2001. – 190 с.

10. Вирок Дружківського міського суду Донецької області від 30 трав. 2018 р. ЄУН 229/2115/18. [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень : [сайт]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74754598>. – Назва з екрана.

11. Вирок Дзержинського міського суду Донецької області від 29 груд. 2017 р. ЄУН 219/7789/17 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень : [сайт]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/71349517>. – Назва з екрана.

12. Вирок Лисичанського міського суду Луганської області від 15 берез. 2016 р. ЄУН 415/447/15-к [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень : [сайт]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/56473216>. – Назва з екрана.

13. Конарев В. А. Организованные преступные формирования: вопросы квалификации : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / В. А. Конарев. – М., 2002. – 204 с.

14. Вознюк А. А. Трансформація співучасті: поняття та форми [Електронний ресурс] / А. А. Вознюк // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2014. – № 1 (32). – С. 68–71. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boz_2014_1_17. – Назва з екрана.

15. Вознюк А. А. Кримінально-правові ознаки організованих груп і злочинних організацій : монографія / А. А. Вознюк. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2015. – 192 с.

16. Конончук А. О. Проблемні питання кримінальної відповідальності за створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань та участь в них / А. О. Конончук // Актуальні проблеми кримінального права (пам'яті професора П. П. Михайленка) : тези доп. VIII міжвуз. наук.-теорет. конф. (Київ, 16 листоп. 2017 р.) / редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2017. – С. 148–150.

17. Kononchuk A. Conceptual Problems of Criminal Liability for the Creation of Illegal Militarized or Armed Formations and Participation in them [Електронний ресурс] / A. Kononchuk // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. – 2017. – № 4 (105). – С. 120–128. – Режим доступу: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/2896/1/13.pdf>. – Назва з екрана.

18. Вирок Костянтинівського міськрайонного суду Донецької області від 27 берез. 2018 р. Справа № 229/3626/16-к [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень : [сайт]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/73024703>. – Назва з екрана.

19. Вирок Волноваського районного суду Донецької області від 1 груд. 2015 р. Справа № 221/1877/15-к [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень : [сайт]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/53951876>. – Назва з екрана.

20. Абдухамитов В. А. Уголовная ответственность за организацию незаконного вооруженного формирования: на материалах Республики Таджикистан [Электронный ресурс] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / В. А. Абдухамитов. – Бишкек, 2009. – 24 с. – Режим доступа: <http://www.lib.ua-gu.net/diss/cont/454128.html>. – Загл. с экрана.

21. Шапкін І. С. Кримінальна відповідальність за створення стійких злочинних об'єднань : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / І. С. Шапкін. – Харків, 2013. – 247 с.

22. Узбеков Ф. А. Уголовно-правовые аспекты ответственности за организацию незаконного вооруженного формирования или участие в нем : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Ф. А. Узбеков. – Саратов, 2005. – 229 с.

23. Вознюк А. А. Створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань: актуальні проблеми кримінальної відповідальності / А. А. Вознюк // Актуальні проблеми застосування кримінального законодавства : матеріали круглого столу (Київ, 5 листоп. 2015 р.) / відп. ред. О. С. Стеблинська. – Київ : Ін-т крим.-виконав. служби, 2015. – С. 45–48.

REFERENCES

1. Vozniuk, A.A. (2016). *Kryminalne pravo Ukrainy. Zahalna chastyna [Criminal Law of Ukraine. General part]*. Kyiv: Nats. akad. vnutr. Sprav. Retrieved from <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/bitstream/123456789/1685/1/Osnovna%20chastyna.pdf> [in Ukrainian].

2. Tasti, V.Ya., Pshonka, V.P., Borysov, V.I., & Tiutiuhin, V.I. (Eds.). (2013). *Kryminalnyi kodeks Ukrainy. [Criminal codex of Ukraine]*. (Vols. 1-2). (5th ed.). Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].

3. Korzhanskyi, M.Y. (2001). *Naukovyi komentar Kryminalnoho kodeksu Ukrainy [Scientific commentary of the Criminal Code of Ukraine]*. Kyiv: Atika: Akademiai: Elha-N [in Ukrainian].

4. Robak, V.A. (2008). *Kryminalna vidpovidalnist za stvorennia ne peredbachenykh zakonom voienizovanykh або zbroinykh formuvan [Criminal liability for the creation of paranoid or armed units not provided for by law]*. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

5. Vozniuk, A.A. (2015). *Aktualni problemy kryminalno-pravovoho vplyvu na uchasykyv ne peredbachenykh zakonamy Ukrainy voienizovanykh або zbroinykh formuvan [Actual problems of criminal law influence on participants not foreseen by the laws of Ukraine of paramilitary or armed formations]*. *Yurydychnyi chasopys Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav, Legal journal of the National Academy of Internal Affairs*, 2, 40-49. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/aymvs_2015_2_6 [in Ukrainian].

6. Vozniuk, A.A. (2018). *Kryminalna vidpovidalnist za stvorennia zlochynnykh obiednan ta uchast u nykh [Criminal liability for the creation and participation of criminal organizations]*. Kyiv: Maslakov [in Ukrainian].

7. Bekbotova, T.A. (2011). *Ugolovno-pravovaia i kriminologicheskaia harakteristika organizacii nezakonnogo vooorujennogo formirovaniia ili uchastia v nem [Criminally-legal and kriminologicheskaja the characteristic of the organization of illegal armed formation or participation in it]*. *Candidate's thesis*. Moscow [in Russian].

8. Biriukov, Yu.S. (2002). Osobennosti rassledovaniia prestuplenii ob organizacii nezakonnogo vooruzhennogo formirovaniia ili uchastii v nem (po materialam respublik Severnogo Kavkaza) [Features of the investigation of crimes on the organization of an illegal armed formation or participation in it (based on materials from the republics of the North Caucasus)]. *Candidate's thesis*. Moscow [in Russian].

9. Beibulatov, B.Sh. (2001). Ugolovno-pravovye i kriminologicheskie aspekty organizacii i uchastii v nezakonnnyh vooruzhennyh formirovaniiah [Criminally-legal and criminologicheskies aspects of the organization and participation in illegal armed formations]. *Candidate's thesis*. Stavropol [in Russian].

10. Vyrok Druzhkivskoho miskoho sudu Donetskoj oblasti vid 30 trav. 2018 r. YeUN 229/2115/18. [The verdict of the Druzhkivka City Court of Donetsk region from May 30, 2018. YeUN 229/2115/18.]. Sait yedynoho derzhavnogo reiestru sudovykh rishen, Site the only state register of court decisions. (n.d.). www.reyestr.court.gov.ua. Retrieved from <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74754598> [in Ukrainian].

11. Vyrok Dzerzhynskoho miskoho sudu Donetskoj oblasti vid 29 hrud. 2017 r. YeUN 219/7789/17 [The verdict of the Dzerzhinsky City Court of Donetsk Oblast from December 29, 2017. YeUN 219/7789/17]. Sait yedynoho derzhavnogo reiestru sudovykh rishen, Site the only state register of court decisions. (n.d.). www.reyestr.court.gov.ua. Retrieved from <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/71349517> [in Ukrainian].

12. Vyrok Lysychanskoho miskoho sudu Luhanskoj oblasti vid 15 berez. 2016 r. YeUN 415/447/15-k [The verdict of the Lysychansk city court of Luhansk region from March 15, 2016. YeUN 415/447/15-k]. Sait yedynoho derzhavnogo reiestru sudovykh rishen, Site the only state register of court decisions. (n.d.). www.reyestr.court.gov.ua. Retrieved from <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/56473216> [in Ukrainian].

13. Konarev, V.A. (2002). Organizovannye prestupnyie formirovaniia: voprosy kvalifikacii [Organized criminal groups: qualification issues]. *Candidate's thesis*. Moscow [in Russian].

14. Vozniuk, A.A. (2014). Transformatsiia spivuchasti: poniattia ta formy [Transformation of complicity: concepts and forms], *Borotba z orhanizovanoiu zlochynnistiu i koruptsiieiu (teoriia i praktyka), Fighting Organized Crime and Corruption (theory and practice)*, 1(32), 68-71. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/boz_2014_1_17 [in Ukrainian].

15. Vozniuk, A.A. (2015). Kryminalno-pravovi oznaky orhanizovanykh hrup i zlochynnykh orhanizatsii [Criminal legal signs of organized groups and criminal organizations]. Kyiv: Nats. akad. vnutr. sprav [in Ukrainian].

16. Kononchuk, A.O. (2017). Problemni pytannia kryminalnoi vidpovidalnosti za stvorennia neperedbachenykh zakonom voienizovanykh abo zbroinykh formuvan ta uchast v nykh [Problematic issues of criminal liability for the creation or participation in paramilitary or armed formations not provided by law]. *Aktualni problemy kryminalnoho prava (pamiati profesora P.P. Mykhailenka), Actual problems of criminal law (in memory of Professor P.P. Mykhailenko)*: Abstracts of Papers of the 8th Interuniversity Scientific and Theoretical Conference. (pp. 148-150). V.V. Cherniel, S.D. Husariev, & S.S. Cherniavskiy (et al.). (Ed.). Kyiv: Nats. akad. vnutr. sprav [in Ukrainian].

17. Kononchuk, A. (2017). Conceptual Problems of Criminal Liability for the Creation of Illegal Militarized or Armed Formations and Participation in them. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav, Scientific journal of the National Academy of Internal Affairs*, 4(105), 120-128. Retrieved from <http://elar.naiua.kiev.ua/bitstream/123456789/2896/1/13.pdf>.

18. Vyrok Kostyantynivskoho miskraionnoho sudu Donetskoï oblasti vid 27 berez. 2018 r. Sprava No. 229/3626/16-k [The verdict of the Konstyantyniv city district court of Donetsk region from March 27, 2018. Case No. 229/3626/16-k]. Sait yedynoho derzhavnogo reiestru sudovykh rishen, Site the only state register of court decisions. (n.d.). www.reyestr.court.gov.ua. Retrieved from <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/73024703> [in Ukrainian].

19. Vyrok Volnovaskoho raionnoho sudu Donetskoï oblasti vid 1 hrud. 2015 r. Sprava No. 221/1877/15-k [The verdict of the Volnovak District Court of Donetsk Oblast from December 1, 2015. Case No. 221/1877/15-k]. Sait yedynoho derzhavnogo reiestru sudovykh rishen, Site the only state register of court decisions. (n.d.). www.reyestr.court.gov.ua. Retrieved from <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/53951876> [in Ukrainian].

20. Abduhamitov, V.A. (2009). Ugolovnaia otvetstvennost za organizaciiu nezakonnoho voorujennogo formirovaniia: na materialah Respubliki Tadjikistan [The criminal liability for the organization of an illegal armed formation: on materials of the Republic of Tajikistan]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Byshek. Retrieved from <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/454128.html> [in Russian].

21. Shapkin, I.S. (2013). Kryminalna vidpovidalnist za stvorennia stiikykh zlochynnykh obiednan [Criminal liability for the creation of stable criminal associations]. *Candidate's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].

22. Uzbekov, F.A. (2005). Ugolovno-pravovye aspekty otvetstvennosti za organizaciiu nezakonnoho voorujennogo formirovaniia ili uchastie v nem [Criminally-legal aspects of responsibility for the organization of an illegal armed formation or participation in it]. *Candidate's thesis*. Saratov [in Russian].

23. Vozniuk, A.A. (2015). Stvorennia ne peredbachenykh zakonom voienizovanykh abo zbroinykh formuvan: aktualni problemy kryminalnoi vidpovidalnosti [Creation of paranoid or armed units not provided by law: actual problems of criminal liability]. *Aktualni problemy zastosuvannia kryminalnoho zakonodavstva, Actual problems of application of criminal legislation: Proceedings of the Round Table*. (pp. 45-48). O.S. Syblynska (Ed.). Kyiv: In-t krym.-vykonav. sluzhby [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редколегії 27.03.2018

Kononchuk A. – Postgraduate student of the Scientific Laboratory on the Problems of Pre-Trial Investigation of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine

The Aim of the Extracurricular Military or Armed Units Creation and Participation in its

As the title implies the article describes the aim of the extracurricular military and arm units creation and participation in its, which are related to: 1) the establishment of its kind on the basis of the norms interpretation of the Criminal Code of Ukraine, as well as the judicial practice examination; 2) its influence on the cases qualification of the paranoid or armed formations creation not stipulated by law under the Article 260 of the Criminal Code of Ukraine, as well as on the crimes cumulative stipulated by other articles of this Code; 3) the optimal form of its consolidation in the Criminal Code

of Ukraine. The paper looks at recent scientific research of T. Bekbotov, S. Biryukov, A. Voznyuk, V. Konarev, M. Korzhanskyi, V. Robak, V. Tikhogo, I. Shapkin and other scholars. Methods for analysis, synthesis, comparison, induction, deduction and study of documents are used to describe these problems. According to the results of the study, it has been established that the purpose is not provided by law of an extracurricular military or armed units, based on the literal interpretation of the Article 260 of the Criminal Code of Ukraine, may be different – either criminal (negative) or non-criminal (positive or socially useful). At the same time, to the positive objective criminal-law assessment of an extracurricular military or armed units are approached in a differentiated way is proposed, in particular the establishment of such criminal organizations in order to protect state sovereignty, constitutional order, territorial integrity and inviolability of Ukraine under certain conditions should be recognized as a circumstance that excludes crime, On the basis of the analysis, we determined «an act» as a special kind of necessary defense.

Keywords: extracurricular military units; extracurricular armed units; criminal formation; complicity; cumulative; delineation of crimes.